Чурапчыга күн тахсар !

САҤА ОЛОХ

Чурапчы улууһун хаһыата

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

12+

2016 сыл
Алтынньы
25
КҮНЭ
ОПТУОРУННЬУК
№ 116
(11283)

Улууска -- бу күннэргэ

ХОМУУР ҮЛЭТИН ТҮМҮКТЭРЭ

Алтынньы ый ортотугар улууспутугар хомуур үлэтэ түмүктэннэ. Үлэ түмүгүн туһунан тыа хаһаайыстыбатын управлениетын кылаабынай агронома М.А. Пермякова билиһиннэрэр.

Туорахтаах култуура 477 гектарга ыһыллыбыта барыта хомулунна. Ол иһигэр дьэһимиэн 60 гектарга, эбиэс 417 гектарга ыһыллыбыта. Былаан быһыытынан 370 гектарга ыһыллыахтааҕа аһара толорулунна, 114,9 бырыһыан буолла. Барыта 50 тонна оруос, 75 тонна дьэһимиэн, 300 тонна эбиэс ылылынна. Үүнүү биирдии гектартан 8,9 центнергэ тэнэстэ.

„Мындааҕай" ТХПК 80 гектарга ыһар быһаарыылаах 98 гектарга эбиэс ыһан хомуйда. 65 тонна эбиэһи хомуйан, гектартан 6,6 центнери ылла. М. П. Михайлов бааһынай хаһаайыстыбата 304 гектары ыһан хомуйда. Иһиттэн оруоһу 100, дьэһимиэни 60, эбиэһи 144 гектарга ыспыттара. Оруоһу 50 тоннаны, дьэһимиэни 75 тоннаны, эбиэһи 180 тоннаны ылбыттар. Биирдии гектарга үүнүүлэрэ—10 центнер. М. С. Седалищев бааһынай хаһаайыстыбата 50 гектарга эбиэс ыһан хомуйда, 40 тоннаны ылла. Үүнүүтэ—биирдии гектартан 8 центнер. Предприниматель В. И. Холмогоров 25 гектарга эбиэс ыспыта. 15 тонна эбиэһи ылла, үүнүүтэ – биирдии гектартан 6 центнер.

Хортуоппуй барыта 138 гектарга ыһыллан хомулунна. 1083 тонна ылылынна, үүнүүтэ гектартан 79 центнер буолла. „Быйаҥ" хаһаайыстыбата 4 гектартан 28 тоннаны, „Эйгэ" 3 гектартан 16 тоннаны, „Агро" 2 гектартан 7 тоннаны, „Саҥа олох" 1 гектартан 4 тоннаны ылбыттар. Предприниматель Д.Д. Павлов 7 гектар ыһыылыттан 70 тоннаны, А.Е. Луковцев 6 гектартан 31 тоннаны, Е.А. Луковцев 6 гектартан 32 тоннаны, А.А. Аянитов 3 гектартан 20 тоннаны хомуйдулар. Оскуолалар 9,5 гектар ыһыыларыттан 41,8 тоннаны ылбыттар. Чааһынайдар 92,5 гектарга ыһаннар 817 тоннаны хомуйдулар.

Оҕуруот аһа барыта 23 гектартан хомулунна. Ол иһигэр хаппыыстата 6,2 гектартан, моркуоп 5,9 гектартан, сүбүөкүлэ 5,9 гектартан, атын оҕуруот аһа 5 гектартан. Барыта 801 тонна ылылынна, үүнүү биирдии гектартан 125,2 центнер буолла. Хаппыыстаны „Эйгэ" хаһаайыстыбата 16 тоннаны, А.А. Яковлев хаһаайыстыбата 3 тоннаны, Д.Д. Павлов хаһаайыстыбата—2 тоннаны, чааһынайдар 78 тоннаны ылбыттар. Моркуобу үксүн чааһынайдар үүнээрэн ылбыттар—68 тоннаттан ордугу, кооперативтар—3,6 тоннаны, оскуолалар—1,2 тоннаны хомуйдулар. Сүбүөкүлэни чааһынайдар—52,5 тоннаны, кооперативтар—3,6 тоннаны, оскуолалар—1,2 тоннаны ылбыттар. Огурсу, кабачок, горох, о. д. а. – 512 тонна хомулунна.

Күһүнүү кэмэ кураан күннэр турааннар, хомуур үлэтэ кэмигэр, хаамыстыбатах түмүктэннэ.

Кэпсэттэ Алексей СЛЕПЦОВ.

ИЙЭҔЭ ҮРДҮК МАХТАЛ БЭЛИЭТЭ

Ийэҕэ тэҥнээх, ийэттэн күүстээх бу күн сиригэр туох баар буолуо буоллаҕай?... Киһи аймах тыыннааҕын тухары тоҕус ый сүрэҕин анныгар быыбайдаан, түһэҕэр көтөҕөн, утуйбакка түүннэри атаҕын оҕотун туһугар туруорбут ийэҕэ сүгүрүйүү, махтаныы баар буола турууҕа. Алтынньы 21 күнүгэр „Айылгы" Култуура киинигэр үгэс үгэскэ кубулуйбут Ийэ күнэ тэрээһиннээхтик ааста.

Таһырдьаттан киирээччилэри дьону иннэ чэйдээх, барыанньа арааһынан „Россия ийэлэрэ" общественнай түмсүү чилиэннэрэ эйэҕэстик көрүстүлэр. Оҕуруунньутара „Күбэйэ" дьахталлар түмсүүлэрэ саҕалыы чэй арааһынан, салаамаҕтаах алаадьынан айах туттулар. Иккис этээскэ быыстапка салалтыгар Чурапчыттан элбэх ийэлэр „Сырдык саҥа" түмсүүлэрэ фоннаннаах сакалааттынан, фруктанан күндүлээтилэр. Фойеҕа байылыатын тэрээйинээх дьиэ кэргэттэр хаартыскаланан фотокурсаара тэрилиннэ. Толоонтон Матвеевтар дьиэ кэргэн куруутугар тиийэ дьиэ кыһыла, сибээки эгэлэлин олордоллор эбит. Улахан Күөлтэ А.М.Максимова тиэргэнигэр оҕото аналлаах онноһукарынан дьону соһутта. Кыталахтан Максимовтар дьиэ кэргэн арбуһугар тиийэ оҕуруот араатын олордоллор. Чыаппараҕа Владимировтар мас тутуулара, чуурканан тротуардара сэнээриннэ ылыан ылар. Болтоноҕо бээс уоллаах Максимовтар сибээки, оҕуруот аһын эгэлэлин бары саба түһэн кэрэлиир. Сылаттна Максимовтар дьиэ кэргэн тиэргэнинэн фонтан кыһа онорбуттара олус кэрэ. Чурапчыга Поповтар тутуулара, сибээкилэрэ кэрэхсэтэ. Кининэр үлэйит буолбут кыыстарыгар тэлэйтэлэрин иһигэр дьоҕус дьиэ туттуталара олус астык. Мырылаҕа Собакиннар харахы үөрдэрээлэлии тутуулара астынарар. Бу конкурс кыттааччылар сэнээрбиттэрин бэлиэтиин – сүрэх быһыылаах кумааҕылары туһааннаах дьиэ кэргэн кэмбиэрдэригэр угалларынан уралыаах. Манна Улахан Күөлтэн Максимовтар бастаабы, Мырылаттан Собакиннар иккис, Болтоноттон Максимовтар үһүс миэстэни ылбыттар.

Сыллата Ийэ күнүгэр „Ийэ мичээрэ" ырыа күрэһэ ыытыллар. Бу күн үс түһүмэҕинэн конкурсаннары ыстии буолла. Ол курдук, 5-12, 13-17, 18-тарыттан үөһэ саастаахтарга араассан биирдиилээн толорууҕар, дуэттар, триолар, квартеттар, ансамбллар үлэлэрин А.И.Синцева салайааччылаах дьүүллүүр сүбэ сыаналаата. Саамай элбэх кыттааччылааҕынан кыра болох буолла. Манна болохуон ырыаҕа I-кы степеннээх лауреатынан С.А.Новгородов ааттаан Чурапчы орто оскуолатыттан „Дружный 3 "д" класс" ансамбль, II-с степеннээх лауреатынан Чурапчылааҕы „Туллукчаан" ииттиэччилэрин Мичийэ Романова, Анжелика Миронова дуэттара буоллулар. Биирдиилээн толорооччуларга I-кы степеннээх лауреатынан Кыталахтан Кеша Новгородов, II-с степеннээх лауреатынан Чурапчыттан Сандаара Михайлова ааттаннылар. Гран при хаһаайынын аатын Чыаппараттан Алик Копырин ылла. Улахан болохтоорго биир чопчу кыайыылааҕынан ааттаннылар. 13-17 саастаахтарга Чурапчыттан Милена Старостина, 18 саастарыттан үөһэттэрэ Хатылыттан Валентина Федорова лауреаттарынан буоллулар.

Ийэ күнүгэр аналлаах үөрүүлээх чааһы дьиэ кэргэн отделын специалиһа Т.П.Бушкова дакылаатынан саҕалаата. Улууспутугар демографическай политика сыаллаах туһа туран үөрдэр. 2016 сыл тохсунньу 1 күнүнээҕи түмүгүнэн 1102 элбэх оҕолоох ыал бэлиэтэммит, ол ааспыт сылтан 266-нан элбэх. Дьаһалта баһылыга А.Т.Носовынан, улуус Мунньаҕын депутата Н.В.Дьяконов үөрүүлээх күнүнэн эҕэрдэлэрин этиилэр. Быйылгыттан улуус баһылыгын быһаарыытынан „Ийэҕэ махтал" үрүҥ көмүс бэлиэ туттарыллар буолла. Бу бэлиэни 9 оҕото күн сирин көрдөрөн, атахтарыгар туруорбут Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо, Герой-ийэ Людмила Дмитриевна Платонова ылла. Маны таһынан „Тапталын уонна бэриниитин иһин" Россия таһымнаах бэлиэни Арыылаахтан сэттэ оҕолоох Елизавета Николаевна Янцен уонна Чыаппараттан эмиэ сэттэ оҕолоох Татьяна Васильевна Гоголева үрдүк сыанаҕа туттулар. Улуус Мунньаҕар өр сыллаҕа сүрүннүүр специалиһынан үлэлээбит Т. П. Синцева Ил Түмэн Бочуоттаах грамотатын ылла. Бу кэнэ тэрдүс сылын үгэскэ кубулуйбут Ил Дархан Е.А.Борисов күн-күбэй ийэтэ П.И.Борисова аатынан бириэмийэлэри иитэрин сиэрэ-туома ыытылынна. Наҕараадаларын туттарыыга Прасковья Ильинична уола А.А.Борисов, сиэнэ В.Н.Носов, хос сиэнэ Байдам Корнилов кыттыыны ылбыттар. Быйыл бу үрдүк чиэскэ 5 оҕо ийэтэ, элбэх сиэн эбээтэ, хос эбээтэ, 90-нус хаарыгар сылдьар Мария Григорьевна Старостина уонна Кыталахтан икки оҕолоох Татьяна Егоровна Пономарева тиистилэр. Татьяна Егоровна – кэнгүл тустууга Россия чемпиона, спорт маастара Егор Пономарев иһирэх ийэтэ.

Бырааһынньыктаан саалаҕа олорор бары ийэлэргэ сүрэх быһыылаах миниһэр бочуоттарга түҥэттилиннилэр. Үөрүүлээх киэһэни „Ийэ мичээрэ" куонкурус кыайыылаахтара түмүктээтилэр.

Оксана ЖИРКОВА.

Командировка

УЛАХАН КҮӨЛГЭ ОЛОХТООХТОРУ КЫТТА КӨРСҮҺҮҮ

Нэһилиэктэргэ онус уонна оскуолаларынан ыытыллыахтаах общественнай сокообун үлэтин чэрчитигэр, Сылаат учаастактарыгар сырыттыбыт. Онно сылдьан олохтоох дьон кыһалҕаларын биллим, киһи боруунтаҕо ыйыах хайдах да тобулуубат. Онон хаһыат ноҕуо истинг кэпсээнинэр буолбуттарын сырдатан кэпсиим.

Кыһалҕалар. Кырыы учаастак кыһалҕалара уратылар. Ол курдук Түөйэ учаастагар сибээс ууспуктааҕа сайдыытын аахсыырын тобоҕулоон бэлиэтиибит. Таксофон баар, үгэлиир эрээри, ыныы кэмэ интернет сибээс мөлтөх буолаҕына, оскуола иитэр-үөрэтэр, атын оскуолалары кытта сибээстээн сайдар кыаҕа кыччыыра өйдөнөр.

Бэрэ учаастагар аны интернеттэрэ түргэн эбит, үтэҕэ уонна очуока туһунан абырааммыттарын этэллэр. Ол онугар Бэрэҕэ медик суоҕа биир улахан кыһалҕа буолар. Оҕолор Сылаатта киирэн көрдөрөллөрүн этиилэр. Урукку кэмнэргэ Сылааттан бэйэлэрэ таһан көрөн-истэн киирэр эбит буоллахтарына, быйыл бэрэлэр бэйэлэрэ киирэргэ күһэллибиттэр. Түөйэ учаастагар аҕыйах сыллааҕыта саҥа киирбит бэргэһэй спортсаалаларга быйыл үп тиийбэтинэн, толорулубут. Онон олохтоох дьон мустар, спорка, култуураҕа үһүйүлар эйгэлэрэ кыараабыт. Кэпсэтиигэ олохтоохтор СО НКО тэрилтэтин бэрэ сэргээн иһиттилэр. Онон Түөйэ учаастагын сайдыытын туһугар биир сүбэни түмэр, общественнай түмсүү тэриллэн үгэлииригэр сэргэх кэпсэтии таҕыста. Итинник общественнай хамсааһын тэриллиннэҕинэ, нэһилиэк дьаһалтатыгар билгэр өйөбүл буолуо этэ.

Улахан Күөлгэ. Олохтоохтор биһиги бөлөхпүт дьонун кытта атах тэпсэн олорон кэпсэтэр баҕалаахтарын биһа тыммакка, оскуола дьиэтигэр бэргэсэргэх кэпсэтии тэрилиннэ. Дьон, бастаан туран, суолабай сибээс суоҕун уонна интернет быстаныын бэлиэтээн, болҕомтону тардылар. Нэһилиэк иһинээҕи теплотрасса бүрүөһүнэ бүтүннүү алдьанан, кыһынны кэмнэргэ уустуктары үөскэтиэҕин этиилэр, онон ДьУоКХ тэрилтэлиттэн бүрүйэр матырыйаалынан көмөлөһөллөрүгэр көрдөһөллөр. Дьон, матырыйаала көйүннэҕинэ, сүбүөтүнньүктээн бэйэбит бүрүйүөхпүт диэтилэр.

Дэриэбинэҕэ киирээти кытта, сэргэхсийии тахсыбыта харахха быраҕылар. Саҥа тупсаҕай көрүҥнээх олорор дьиэлэр тутуллан дэриэбинэ костүүмүн тупсарбыттар. Саҥа оскуолаҕа үлэ тиһиэччи бара турар. Онон олохтоохтор саналарын кынаттыыр хаһаан пылааҕар да уратты сэргэх кэм буола турара ылдьыны кэрэхсэтэр. Дьон сирэйдиин-харахтыын сырдаан, үлэлии-хамсыы сылдьарын көрөн үөрдүбүт. Ол эрээри өттөрүтааҕыта тутуллан киирбит арочнай спортсаалалара эмиэ тымныы эбит, онон дьон кыһынны тымныыларга тонор кутталлааҕын туһунан быһаччы этэллэр. Быйыл оромуон үлэтэ ыытыллыбыт эрээри, хайдах да кыайтарыа суоҕун, эбии көмөҕө наадыйалларын биллэрэллэр.

Олохтоохтор быйыл саҥа медик кэлбитин үөрэ сонунуулар. Сардаана Николаевна Христофорова диэн бэргэһэй үлэһит кэлэн, укол уонна систиэмэ ылан абырааммыттарын ордук саастаах дьон махтана бэлиэттиилэр.

Түмүккэ дьон «Уһук Илин гектар» диэн сир түҥэтиитигэр туһуламмыт саҥа сокуон туһунан элбэҕи билбиттэрин кэрбэтторун этиилэр. Манна улуус кииниттэн тустаах специалист тахсан үлэлииригэр туруорсаллар. Эрдэ тиийэ сылдьыбыттар эрээри, куруутун ыксыы сылдьалларын, күттүөннээх быһаарсыы тахсыбатаҕын этэллэр. Онон сир сыһыаннаһыыларын специалистара, улуус тустаах комитетын (КУМИ) үлэһиттэрэ биир эмэ күн консультация биэрэн, ирэ-хоро кэпсээн бэрэллэрэ буоллар диэн баҕа саналаахтар. Тыа дьонугар тустаах докумуоннарын, нэһилиэк каартатын көрөн олорон сүбэлиир-амалыыр улахан көмө буолуо этэ.

Улахан Күөл олохтоохторо улуустааҕы култуура управлениетын салалтатын кытта ирэ-хоро кэпсээн, бэйэлэрин бырайыактарын, баҕа санааларын тиэрдэр баҕалаахтар. Кэлэ сылдьалларын күүтэллэр.

Хардары сорудахтаһыы. Аныгы кэм сиэринэн биһиги общественнай бөлөхпүт биэр салаабытынан ыйытыыларга хоруйдаатыбыт. Мин «Саҥа олох» хаһыат үлэтин сырдатым, «Дерево добра» диэн почта ыытар акциятын кэпсээним уонна «Саха сирэ», «Якутия» хаһыаттарга босхо суруттуу туһунан билиһиннэрдим. Улахан Күөл учаастагар СО НКО тэрийэн граннарга үлэлиэргэ сүбэлээтим. Чурапчы улууһун учууталларын идэтээх сойуустарын комитетын председателэ Е.И.Давыдов ыытыллар үлэни сырдатан, чопчу ыйытыыларга хоруйдаата. Онно, чуолаан, учууталларга айан телобүрэ, сынньала барарга путевканы ылыы бонтуруостарыгар сэргэх кэпсэтии таҕыста. Социальнай харыстанга наадыйар эйгэни салайа сылдьар Р.Г.Дьячковская уонна управление салайааччытын солбуйааччы Л.А.Гоголева эмиэ бэрт элбэх уонна дьоҥҥо туһалаах иһитиннэриилэри оноордулар, ыйытыыларга хоруйдаатылар. Олохтоохтор хардары ордук быһыытынан элбэҕи сүбэлэттилэр.

Кэпсэтии түмүгэр Улахан Күөл олохтоохторугар түмсүүлээх үлэни баҕардыбыт, инники сайдыыга баар кыахтары түмэн, табыллык туһанан үлэлииргэ, нэһилиэк уонна улуус салалтатыгар көмө-тирэх буоларга ыҥырдыбыт. Улахан Күөл сайдар суолга бигэтик киирэн эрэрэ дьон-сэргэ «аҕыйах да аҕалын» диэн урукку туруорсубат буолбутун, ол онугар баар кыһалҕаны быһаарыыга биирдэ үлэлииргэ ылсар буолбуттарын бэлиэтиибит.

Афанасий ЗАХАРОВ.

Общественай хонтуруол

СЫЛАҤ УЧААСТАКТАРЫГАР – ОБЩЕСТВЕННАЙ БЭРЭБИЭРКЭ

Алтыннаа 20 күнүгэр үөрэх тэриллэригин иитэр-үөрэтэр хаачыстыбаларынан общественнай сыанабыл туруоруу үлэтин чэрчитинэн, Сылаҥ нэһилиэктэригин учаастактарыгар үлэлиир оскуола-саадтарыгыттиийэн көрүү буолла.

Маҥнайгы сыанабыл биэрэр үлэҕэ управление таҥыллан 7 киһиттэн общественнай субэ тэриллибитэ. Бу субэ быйыллыбыт сылга үлэлэн учаастактарган саҕаламмыта. Общественнай сыанабыл биэрэрэ биэрэгэлээн онорбуллубут анал критерийдэринэн үлэ хайысхатынан бөлөх туруорулар. Ол бөлөҕүнэ түмүлүн, «рейтинг» быһаарыллар. Быһаччы эттэххэ, үөрэтэр-иитэр кыһа материальнай базатыттан саҕаламмат, учуутталларын, иитээччилэрин кинигэлиитэлэр, сиппиэлистэригэр тиийэ сыанабыл бэриллэр. Аныгы технологиялары туһаныы кэрэхсэбиллэр, үөрэтэр уонна иитэр программалар таҥыллыбатын көрүү үлэҕэ болөҕомноҕо сылдьар.

Түөрэ учаастагар Майя Васильевна Новгородова дириэктэриниэн 7-с сылын үлэлиир. Барыта 13 оҕолоохтор. Бэрэ учаастагар дириэктэриниэн 11-с сылын Анна Иннокентьевна Поповицына үлэлиир, үөрэтэр оҕолоро – 12. Улахан Күөл оскуола-саадыгар дириэктэриниэн Федор Федорович Иванов 6-с сылын үлэлиир, барыта 49 оҕо үлүйээнгэ уонна оскуолаҕа сылдьар. Бэрэ уонна Түөрэ оскуолаларын дьиэлэрэ себүлэр хаачыллаан ыыр-баайы үлэлии олороллор. Оттон Улахан Күөл үөрэхтээччилэрэ, иитээччилэрэ иккиэ эстэллэр сана таас оскуола-саадка киирэллэри бэлэмнэнэллэр. Урукку оскуолаларыгар уонна үлүйээннэрыгар олуоха диэрэки сылдьыахтара, үөрэнэхтэрэ.

Бу быһаарыахтах үлэ бэйэлэһии ыйга ортотугар учаастактар оскуолаларын общественнай сыанабыллаан рейтиннэрэ хаһыакка уонна тустаах интернет сайтка тахсыаҕа. Эһиилги үлэ бэлэмнэһиигэ уларан оскуолаларга көрүү турар. Онон аныгы комфортабельнай общественнай бэрэбиэркэ, үлэҕэ сыанабыл туруорууга улууспутугар ситимнээхтик олоҕоһоллоон, дьонтосэргэҕэ сырыттыллаан, үрдүк таҥымнаахтык ыытыллыаҕа. Маннык общественнай сыанабыл үлэҕэ культураҕа эйгэлэн эмиэ хабыллыа.

А. ЗАХАРОВ.

Улууска – бу күнэргэ

ТУҺАЛААХ КУУРУСКА СЫРЫТТЫБЫТ

Аныгы үөрэх стандарт (ФГОС) ирдэбилиттэн уруһуй, черчение оҕо көрүҥэ уһуйуллар, дьоҕурдаах сайдарыгар олук буолар.

Бу ый 13 күнүгэр А.П.Гоголев аатынан Чурапчылаабы искусство оскуолатын бакаатыр уруһуй преподавателэ К.К.Захарова көҥүллэбитинэн уонна оскуола салаатыгар (дириэктэр А.И. Сивцева). И.Е.Винокуров аатынан Намнаабы педколледж преподавателлэрэ бэрэскэй куурусу ыыппыттар. Куруус искусство оскуолатын преподавателлэригэр, оскуола учуутталларыгар, үһүйээн иитээччилэригэр уонна эбии үөрэхтэһиҥ педагогтарыгар анаммыта.

Барыта 21 киһи үөрэннэ. Оттон куруук, Ташта улууһуттан Ф.Аргунов аатынан искусство оҕо оскуолатын преподавателлэрэ үһүө буолан арааһа ньымаҕа дьарыктаныыбыт, бэйэбит *биллибиппит* көҥүллэбит. Он куруук, «Сэҥэ», «Техника рисования маслом», «Живопись», «Изготовление кукол» о.д.а. араас ньымаларга дьарыктаныыбыт, мастер-кылаастар коруубут, үөрэх хаачыстыбатын үрдүгүн туһа көҥүллэн буолла. Куурускэ үөрэнии бириэмэтин сөпкө аттаран турууллар, барыбыт көрүүгэ барыллар сыаллаан дьарыктаныыбыт, көрдөбүт, үөрэнибит.

Чурапчылаабы искусство оскуолатын преподавателэ Катерина Константиновна Захарова уонна салаата хомюр, ааһыр сирбитин, дьарыктыыр матырыйаалларыгар тиийэ

буолан-талан биэрэн, сыанабыллаабыта. Көҥүл үөрэнии Намнаабы колледж старшай методистэрэ Р.Н.Сысоевтаана, преподавателлэригэ Л.Е.Тавакаеонаҕа, Д.Л.Соломонаҕа, Чурапчылаабы үөрэх управлениетын начаалынньар Т.В. Павлонаҕа, оҕо искусство оскуолатын дириэктэриттэр А.И. Сивцеваҕа уонна Катерина Константиновна Захароваҕа махтабытын этэбит. Иннокентий араас корунтэриэ, сатабыл ньымаларыгар салыҥы биһиги профессиональнай таҥыммытын үрдэппитэ, үөрэнэр предметтэрбитигэр өссө дьаҥы биэнинэ- көрүүлүү биэриэхтэрэ диэн эрэнэбит.

Таатта улууһун Ф.Аргунов аатынан искусство оҕо оскуолатын преподавателлэрэ.

Тэрилтэ түбүгэ

ҮРЭХ-КҮӨРЭЛЭР КЭТЭҺИИЛЭЭХ СУОЛЛАРА ОЛОХХО КИИРИЭҔЭ

Алтыннаа ый 16 күнүгэр Россия үрдүнэн Суол хаһаайыстыбатын күнэ бэлиэтэниэ. Суол үлэһиттэрэ ити күнү, оруу буоларын курдук, үлэҕэ-хамнаскаҕа сылдьан көрүстүлэр.

Бырааһынньык күнэ диэн ким да тохтоон олорбот, бэлиэтэһиктээх күннэр-дьыллар. Үрэх-Күөрэ учаастагар суол туруутугар апарыах ыйын 22 күнүгэр контракт бастаммыта. Ол иннинэ аукцион кэмэ биричиинэлэриэн иккитэ тоҕул кэһэрүллэн, сайынны ком бүтэһик күннэригэр ыытыллыыбыта. Түмүгэр, сыанаҕа баайдаах түһэн, олохтоох «Чурапчаавтодор» ХЭТ (сал. Петров С.В.) сүрүн бэрэдэктиэгэ быһыытынан кылайыллаах таҥаһын үлэни саҕалаабыта. Бырайыак быһыытынан, туруу 5 анараа ый иһигэр барыахтаах. Ол эрээри, үөһээ этиллибит биричиинэлэргэ, болдьох кыһыгынан, Чурапчы улууһун тэриллэригэ «Дорожник» ХЭТ (сал. Владимиров Г.Г.), «Хатан» ХЭТ (сал. Сивцев В.Д.) тумсан, субугорин холбоон үлэни бүтэрэргэ сорунуулар.

Уонсайа 68 тыһ. кубометр буор көтүллуохтаах, 6,8 тыһ. кубометр гравий. Мыҥаҕайыгыттан таҥыллаҕа кэлиэхтэх, уу сүүрэр алта 1,5-тии метэрэ диаметрдээх гофрированнай турба ааҕыллыан, таҥыллан түһүөхтээх. Косторун курдук, үтүмэн үлэ кыһыс кэм иннигэр оноһуллуохтаах. Антарыас үлэни саҕалыыҕа – умалыыка, түтүллэр маҥнайгыларга, сапкаас чааска, үлэһиттэр хамнастарыгар элбэх үп-харчы барар.

Субэлиэни түмүгэр, грамайы «Дорожник» ХЭТ лицензиялаах Мыраан карьерыттан тиэйэрэ, оттуу тэҥэ бу тэриллэ аныы объектарыгар тутуллуохтаах уу сүүрэр турбаларын (собуотаан саҕаламаҕа, балтарка ыйыыһан кэлэрин учуоттаан) биэрэн, үлэлэһиигэ иккиэк ыытыллыахтарыгар биир улахан тобуу буолбут. Аантаммыт тэриллэр тиэхиникэлэрин түмэ тарааһа, хомюон, үп-харчы толоно иликтэн, дьиэлэһэр умнаҕа ис кэлэгэн аҕалан кыһыс болдьохтоо буор үлэҕэ бүтэн, суол үрдүкү бүрүөлүүлэр грамай таҥыллыа саҕаланна. Маннык тэриллэри таҥыллан чаҕыйыы миссыыланнаах уолаттар үлэҕэ турунуулар. Онон Үрэх-Күөрэ учаастагын олохтоохторо ер сыллаахха күүппүт суолларын бүтэр турукка киирдэ. Уу сүүрэр турбалары таҥыллыа, түһэриэхтэрэ Үрэх-Күөрэ олохтоох бириэмэлэргэ үлэлэһэр эбии дьоҕурдаах бастыҥ. Үлэһиттэр олоҕор усулуобуйаларын тэрийиэхтэрэ, ас-үөл бүлүүта Д. Дьячковтан улахан комолоонон, киниэхэ истинг махтал тыллары эппиттэр.

Быйыл Чурапчы улууһугар суол тэриллэҕэ тэриллибитэ 65 сылын көрсөр убаастабыллаах сылларыгар олохтоох тэриллэр үлэһиттэрэ түмсүүлээхтик, бииргэ саҕаланан салайтараллар үлэни сыаналаллар. Улууспут суола-иҥэ сайдарыгар дьаһала көҥүллэммит үлэни тэрийэн федеральнай, ороскуубулуогэбэги программаларга кытта, олохтоох тэриллэр сайдыыларыгар кыах биэрбитэ хайҕаллаах.

С.В. ПЕТРОВ, «Чурапчаавтодор» ХЭТ салайааччыта,
Г.Г. ВЛАДИМИРОВ, «Дорожник» ХЭТ дириэктэр,
В.Д. СИВЦЕВ, «Хатан» ХЭТ салайааччыта.

УСТУДЬУОН БУОЛУУ ҮӨРҮҮТЭ

"Сир дойду бэҕэ көрдүм, билиммкөрүүм көҥүллэ. Ол эрээри, кайдаҕа эҥэр саас бииргэ эрэ бэриллибиттэнэ, мин устудьуоннуур сыаллыбын олус күндүтүк саныыбын. "Арай" диэн анаах тыл күүһүнэн үлэлиибин, олохпор, айар үлэбэр күлүүһүм – ол", – диэн Чурапчылаабы торуттэх бииргэ биллэр артыыс тылларын саҥаан хомюбун.

Алтыннаа ыйын 21 күнүгэр Одьулуунаабы аграарнай техникумна маҥнайгы куурубун устудьуоннарыгар аналлыт ойдобуллубут биэчэр тэриллибитэ. Быйылгы үөрэх дьыллар уонсайа 125 устудьуон ороспуубулукэбит үгүс улууспартан үөрэнэ кэлбит. Устудьуоннарга, педагогическай коллективка аныан улууспаабы ыччат отделын сүрүннүүр специалиһа А.И. Афанасьева, Одьулуун нэһилиэгин баһылыгын солбуйааччы А.П. Старостин, аграрнай техникум дириэктэрэ А.А. Попов иитиннэстит эҕэрдэлэрэн, үтүө баҕа санаалары эттилэр.

Устудьуоннар, олох киэнэ аартыгар маҥнайгы эппиэттиэстээх суолга туран, үчүгэйдик үөрэнэллэригэр, үлэһит дьон буола үүнэн ороспуубулукэбит сайдыыларыгар үлэлэһэллэригэр дьон мэктиэ тыллэрын этилэр уонна эрэнэ кэтэһиилэрин туһан үөрэтэллэр кэтэхтэрэ.

Семен ЖЕНДРИНСКЭЙ.

Спорт

ДУОБАТ СОНУННАРА

Кыһыл кэтэх, үлэ умуруйан, дуобат көрөөрүн сэргэх ааҕааччы астына ааҕыаҕа. Онно эбии, Иван Семенович Аан дойду чемпионатыттан саҕаламмат, аатырбыт спортсменнэр мэтириэттэрин уруһуйдаан киллэрбитэ киниэхэ ис хоһоонун, тутулун байытар. Бу киниэхэ элбэх дьоҥҥо тиийэргэр биллиитэ уустук комиэ улууһа саҥалыыга болҕомтоҕо ыытыллан комиссиоҥҥо буолбар диэн саныыбыт.

Күрэхтэһиигэ урукку хаһыыбынан – дуобат, бырыһы, бааһыс оонньуулаҕа ыытыллыыта. Бастакы туурга бэлэмнэнэн Егор Попов чаҕыйхайдык кылаан иннинэ күүппэ түстэ. Сотору киниэхэ Мутулай күүстээҕэ Ефим Баранов сиэ баттаан ыллыа. Ол кэннитэн үчүгэй бэлэмнээх Павел Варламов иннинэ. Ол эрээри киирсии кытаанаҕа эбиллэн иэдэс буолла. Түүр айыы кимиилэн уларыллар быт маастар Иван Пинигин 46 оҥоруоҥу хомуйан хоһуктук бастаата. Киэн элбэх үөрэнээччилэриттэн биирдэстэрэ Апрель Куличкин 42 оҥоруоллаах иһиэх буолла. Үһүс миэстэҕэ эмиэ иитэрэ томпорутан биллэр күүстээх оонньооччу Семен Данилов таҕыста. Таатта кылаастаах дуобатчыта Григорий Григорьев төрүт буолла. Дуобат оонньуутун хас биирдии күрэҕэ хаҥыламмат уратылаах, туох үөрүүлэрдээх буоларинэ. Бу да сыыһыгар дуобатчыттар, ахтыспыт дьон сиэрилэригэр эбиллэллэр, көмөлөһөллөр, үөрэн-көтөн, астынан тарҕастылар.

Петр КАЛАЧЕВ,
күрэхтэһиини тэрийээччи.

Маны туһан!

СОЦИАЛЬНАЙ КӨМӨНӨН ТУҺАНЫЫ БЭРЭЭДЭГИН ТУҺУНАН

Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана "Өрөспүүбүлүкэ элбэх оҕолоох дьиэ кэргэттэрин өйүүр эбии миэрэлэр" диэн 2016 сыл, муус устар 28 күнүгэр таһаарбыт 1104 №-дээх ыйааҕар олоҕуран, 2016 сыл, атырдьах ыйын 25 күнүгэр "Элбэх оҕолоох дьиэ кэргэннэ эбии государственнай социальнай көмө туһунан" Саха Өрөспүүбүлүкэтин Правительствотын 292-с №-дээх уурааҕа тахсыбыта. Бу уураах 2016 сыл, ахсынньы 31 күнүгэр диэри үлэлиир.

Манан сылга үс уонна онтон элбэх оҕолоох кыаммат дьиэ кэргэннэ эбии государственнай социальнай көмөнү көрүү Бэрээдэгин туһунан кылгастык билиһиннэрэбит.

Маннык көмө оҕолорго биир кэмнээх пособие көрүҥүн быһыытынан түөлбэ быраабылатыгар, усулуобуйатыгар олоҕуран оҥоһуллар.

Социальнай пособие үс уонна онтон элбэх оҕолоох кыаммат дьиэ кэргэн хас биирдии киһитигэр тиийиннэн олоруу доххуотун тиһэр орто кээмэйэ 30%-тан намыһах буоллаҕына көрүллэр.

Дьиэ кэргэн дохуотун сыаналааһыныгар эрэ мунурдаммакка, дьиэ кэргэн хамсабат баайа-дуола эмиэ учуоттанар, ол эбэтэр бииргэ элбэх дьиэлээх, тарпастаах, транспорттаах буоллаҕына туһааннаах пособие көрүллүбэт.

Социальнай пособие көрүллүбэт оскуотун:

– Сайабылыанньа биэрбит киһи, эбэтэр дьиэ кэргэн чилиэттэрэ сайабылыанньа биэриллэр кэмигэр ЕГРИП-ка (Единая Государственная Регистрация Индивидуального Предпринимателя), ЕГРЮЛ-га (Единая Государственная Регистрация Юридического Лица) индивидуальнай предприниматель, бааһынай хаһаайыстыба салайааччытын, эбэтэр юридическай сирэй тэрийээччитин, кыттыылааҕын быһыытынан турар буоллаҕына;

– Үлэлиир саастаах эрэри, үлэлээбэт түгэнигэр, Дьарыктаах буолуу киинигэр үлэтэ суохтар ахсааннарыгар учуокка турбат буоллаҕына. Эмп тэриллэтин бигэргэтиититигэр үс сааһыгар диэри саастаах оҕону, 80 сааһыттан үөһэ саастаах кырдьаҕаһы, 1-кы группалаах инбэлиити, эбэтэр куруутун көрүүгэ-истиигэ наадыйар туора киһини көрөн олорор буоллахтарына, төлөнүөн сөп;

Бэйэлэрин баҕа өттүлэринэн оҕону иитиигэ алимент харчытын ылбат буоллахтарына;

Өрөспүүбүлүкэҕэ 2016 сыл иккис кварталыгар хас биирдии киһиэхэ тиийиннэн олоруу орто кээмэйэ 16 095 солкуобайга тэҥнэспит, хоту улуустарга 18 720 солкуобайынан, киин улуустарга, ол эбэтэр бииһиги зонаҕа 15 777 солкуобайынан олохтоммут.

Ити курдук, хоту улуустарга дьиэ кэргэн хас биирдии чилиэнигэр тиийинэн олоруу 5 616 солкуобайтан, оттон киин улуустарга, ол эбэтэр бииһиги зонаҕа 4 733 солкуобайтан үрдүө суохтаах.

Оҕолорго аналлаах социальнай пособие кээмэйэ, 2015 сыл 4-с кварталыгар олохтоммутунан, хас биирдии оҕоҕо тиийинэн олоруу суумматыгар тэҥнэһэр.(Саха Өрөспүүбүлүкэтин 29.02.2016 сыл, 45-с №-дээх уурааҕа).

Өрөспүүбүлүкэ улуустарын бастакы бөлөҕөр – 18 181 солкуобай, 2-с бөлөххө, ол эбэтэр бииһиги зонаҕа – 15 812 солкуобай.

Биир кэмнээх социальнай пособие анал формулаҕа олоҕуран ааҕыллар:

Холобур, элбэх оҕолоох кыаммат дьиэ кэргэн саастарын ситэ илик үс оҕолоох буоллахтарына, биир кэмнээх социальнай пособие маннык тэҥнэһэр, оскотун:

18 181х3=54 543 солк., эбэтэр 15 812х3=47 436 солк. Ити аата, биир кэмнээх социальнай пособие 54 543 солкуобайга, эбэтэр 47 436 солкуобайга тэҥнэһэр.

Пособиены анатар сайабылыанньаны биэрии болдьоҕо – 2016 сыл, ахсынньы 1 күнүгэр диэри.

Саха Өрөспүүбүлүкэтин үлэҕэ уонна социальнай сайдыыга министиэристибэтин иһинэн үлэлиир нэһилиэнньэ үлэҕэ уонна социальнай көмүскэллээх буолуутугар управлениетыгар туһааннаах сайабылыанньаны толоруутугэргэн биирдэстэрэ биэрэр. Онуоха олорор сиринэн көрөн, докумуон маннык көрүҥнэрэ ирдэнэр:

1) Дьиэ кэргэн хас биирдии чилиэнин паастара, эбэтэр түс бэйэтин туоһулуур докумуон көрүҥэ;

2) Аҕа, араспаанньа, аҕа аата уларыйбыт түгэнигэр, уларыйбытын туоһулуур докумуоннар;

3) Кэргэнинии буолбуттарын туоһулуур докумуон (баар буоллаҕына);

4) Арахсыбыттарын туоһулуур докумуон (баар буоллаҕына);

5) Дьиэ кэргэн састаабын туһунан ыспарааҥка;

6) Элбэх оҕолоохторун бигэргэтэр дастабырыанньа (баар буоллаҕына);

7) Сайабылыанньа биэриллиэн иннинээҕи үс кыһаныы ыйдааҕы дьиэ кэргэн дохуотун туһунан, эбэтэр дохуоттара суох буоллаҕына, ону бигэргэтэр докумуон;

8) Үлэлиир саастаах эрэри үлэтэ суох сирэйдэр үлэлиир кыаҕа суох граждааннары көрөн олороллорун иһин компенсация төлөбүрүн ылалларын туһунан ыспарааҥка;

9) Дьиэ кэргэн биир эмэ чилиэнэ быстах кэмнэ барбыт; атын сиргэ олорор буоллаҕына, туһааннаах тэрилтэтиттэн ыспарааҥка (хаайыыга олорор, кэтэбилгэ сылдьар, судебнай-медицинскэй экспертизаны ааһа, эмтэнэ сылдьар о.д.а. түгэннэргэ);

10) Пенсионнайтан түс счеттуттан выписка;

11) Сайабылыанньа биэрээччи, эбэтэр киһи дьиэ кэргэнин чилиэнэ ЕГРИП-ка индивидуальнай предприниматель, эбэтэр бааһынай хаһаайыстыба салайааччыта буоллаҕына ол туһунан ыспарааҥка;

12) Сайабылыанньа биэрээччи, эбэтэр киһи дьиэ кэргэнин чилиэнэ ЕГРЮЛ-га юридическай сирэй тэрийээччитэ буоллаҕына ол туһунан ыспарааҥка;

13) Дьарыктаах буолуу киинигэр учуокка турарын туһунан ыспарааҥка;

14) Алименты төлөтүүгэ көрдөрөр үлэ туһунан быһаарыы докумуона;

15) Бэйэтин аатыгар регистрацияламмыт хамсаабат уонна хамсыыр баай-дуол туһунан сибидиэнньэ;

16) Докумуон куопуйалара олохтоммут бэрээдэгинэн бигэргэммит буолуохтаахтар, эбэтэр түс докумуоннарын (подлинник) аҕалыахтаахтар.

Анна ЗАХАРОВА.

Саҥа кинигэ

ДЬОҺУН КИНИГЭ ТАХСЫБЫТ

Билиҥҥи кинигэ бөччүттэнэрэ элбээтэ. Ол олус үчүгэй. Ити кинигэлэрбит үс хоһоонноро араастар. Оттон истин-иһирэх тыллардынан киһи дууһатын хамсатар тыына суруллубут кинигэни ааҕартан ордук киһи астыаҕа туох баар буолуой?

Сотору таҕыста „Ахтыылар, санаалар, дьылҕалар" диэн Сылан орто оскуолатын бүтэрбиттэр 50 сылларыгар Сылан орто оскуолатын бүтэрбиттэр 50 сылларыгар анаммыт дьоһун кинигэ таҕыста. Дьоһун диэн ааҕарга анааннах дьоһун кинигэ таҕыста. Кинигэ бастыҥ суоттаах хайҕалары эрэ этиллибэтэ. Кинигэ 267 страницалаах кумааҕыга бэчээттэммит, хортуон тастаах, 267 страницалаах. Саамай үчүгэйэ, киһи аахтар ах, элбэх хаарыһаҕалардаах. Саамай үчүгэйэ, сырдыгы эрэ эрэ, арахсыбакка бара турар сыланы, сырдыгы эрэ сылдьыйар, олорон аастыт олоҕу иккистээн эргитэр дириҥ ис хоһооннаах.

Кинигэни Мария Трофимовна Яковлева, Вячеслав Никифорович Ноговицын хомуйан оҥорбуттар. Сорохтор ахтыыларын хомуйан, бэлэм матырыйааллынан суруйбуттар, диэхтэрэ. Мин кинигэ таһаарыытыгар ахтыылары хомуйууга хас да сыл үлэлээбит буоламмын, итини тоһоолох сыра-сылба, тэрээһин барарын эт хааммынан билэбин. Кинигэ тылы Мария Трофимовна Яковлева суруйбутуттан быһа тардыахпыт: „Ахсынньы аам-даам, тохсунньу торумуур тымныытын аахсыбакка, улууһу хаста да эргийэн, Таатта, Амма маасыынанан көрүйэн ахтыы хомуйбут кылааһынньыктарбытыгар В.Н. Ноговицынна, М.Д. Ефремовка, М.Д. Николаевка барҕа махталбытын этэбит". Дьэ, ити үлүгэр сүүрбүт-көппүт кэннэ биэрэр-биэрбэт; биэрэх буолан эрэннэрэн баран аккаастыыр дьон эмиэ баар буолаачылар.

Сылан орто оскуолатын 1966 сыллаахха биир уон биирис, икки онус кылаастарга уопсайа 53 оҕо бүтэрбитэ. Ити Сылан оскуолатыгар уон кылаастааммытын кэннэ бастакы бүтэрээччилэр этилэр. Оччолорго уон кылаастаах оскуола аҕыйах буолан, 1964 сыллаахха саҥа аһыллыбыт орто оскуолаҕа оскуола-интэриэннэтэн, Кытаанахтан, Хаһалыттан, Мырылаттан, Мындаҕаайыттан, Алаҕартан, Төлөнтөн кэлэн үөрэммиттэрэ.

Олохтоох оҕолор кинилэр үөрэхтэригэр олук уурбут Булгунньахтаах оскуолатын сырдатыттан саҕалаабыттар. Бу оскуолаттан үүнэн-сайдан тахсыбыт наука доктордара Г.П. Башариныынан, В.М. Макаровынан, Н.Д. Дьячковскайынан, наука кандидаттара В.П. Башариныынан, Д.С. Макаровынан, о.д.а. өрөспүүбүлүкэҕэ биллиилээх дьону биэрбитинэн киэн туттаалларын биллэрбиттэр. Кинигэ иккис түһүмэҕэ Үһүн Күөлтээҕи сэттэ кылаастаах оскуола үлэтигэр кылгастык киллэриллибит. Киһи биир бэһиэриэ диэн оскуолаларын директордарын, учууталларын хаартыскатын аннытыгар аатын эрэ суруйан кэбистэххэ, кинилэр хас биирдиилэрин киэҥник сырдатан суруйбуттар. Дьэ, үтүмэн үлэ диэтэҕиҥ, итини барытын булан, чомоктоон суруйуохха диэтэххэ.

Сорох учууталларга үөрэнээччилэр ахтыыларыттан быһыта тардыылар киллэриллибиттэрэ ис хоһоонун ордук тупсарбыт. „Үчүгэй да учууталларга үөрэммит дьоллоох оҕолор эбиппит, аны санаатахха... Оччолорго бэйэбитигэр эрэ аҕа ээрэчэн учууталларбыт биһигини кыһары тэбис тэҥнэ ылан-туобан, сүүрэн-көтөн барыбытыгар кэрэтэ доҕор, сүбэһит буолбуттара. Оҕо саастыт өйүн-санаатын олугун уурбуттара, кинилэр биһигини билиигэ киллэрбиттэрэ билиги даҕаны умнубаппыт, умнуохпут да суоҕа, сүрэхпитигэр баалар", – диэн. Итинник истиҥ тыллары элбэҕи ааҕыахха сөп. Барыта оҕуруо учуутал сурулубут.

Төрдүс түһүмэх сүрүн геройдара — үөрэнээччилэр. Итинэ 63 үөрэнээччи хайдах үөрэммит, үлэһит, ыал буолбуттар, оҕо-уруу төрөтөн хаана тиийэн олоксуйбуттара суруллар. Өрөспүүбүлүкэ араас улуустарыгар куораттарыгар тарҕаммыт дьон түмүллэн, *матырыйааларын чомоххоон бэйэлэрин туһунан кэпсиир бэргэхэй ахтыыларда бэчээттэммит. Саҥа иһигэр „Түмүс түтүгэр дьоммут" диэн кылгастык баар. Н.И. Харайбатовнан саҕаламмыт. Киһи Сылан орто оскуолатын бастакы үрүҥ көмүс мэтээлинэн бүтэрбитэ. Киһи кэннигэр 37 сыл буолан* баран, иккис маннык мэтээл оскуола историятыгар хаалламмыт. С.К. Максимов, А.А. Васильева наука кандидаттарынан, Гиннес кинигэтигэр киирбит хомусчут Е.М. Калачева, СӨ үтүөлээх үлэһитэ Е.П. Баин, үөрэхтээһин наҕараадаламмыт М.Д. Николаев, Д.Д. Ефремов, о.д.а. киэн туттар дьоннорун сырдатыттар. Москваҕа „Бэс Чагда" санаторий генеральнай директорынан үлэлээбит медицинскэй наука кандидата, СӨ норуот хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, информационнай технология наукатын аан дойдутааҕы академиятын чилиэн-корреспондена, Н.И. Пирогов аатынан уордьан кавалера Е.К. Максимов, кыһалҕа оҕону барыта сөбүлүүр, сүбэлэтэр-амалатар киһилэрэ Ф.М. Соловьева, о.д.а. олохтон туораабыт табаарыстарын туһунан дьонноруттан, оҕолоруттан, табаарыстарыттан ахтыы хомуйан таһаарбыттара кинигэҕэ анаммыт паамытынньык курдук буолбут.

Кинигэни ааҕа олорон, бу кылаастар бэйэ-бэйэлэрин үчүгэй да, ыарахан да кэмнэригэр өйөһөллөрө, оскуолалы саҥа бүтэрээччилэргэ бэргэхэй холобур буолуон сөп эбит диэн санаатым. Биир сүрүн уратытын кинигэ геройдарын ахтыыларыгар сорох түбэлтэлэри биллэрэ сатаамары, сороҕор кыбыстан даҕаны көтүтэн кэбиститтэрин Мария Трофимовна, Вячеслав Никифорович, эбэтэр чугас доҕотторуттан суруйтаран ылан кылгас эбии киллэһиннэктэр.

Бэһис түһүмэххэ бэчээккэ тахсыбыт ыстатыйалар, хаартыскалар көксүнэн киллэриллибиттэр. Ааҕааччыга барыларыгар өйдөнөрүгэр, быһаарыыга наадыйбаттар. Ол эрээри биири бэлиэтиир тоҕоостоох. Бииргэ иилээн уонна уопсай түһүүлэри таһынан, ыаллар — ийэлээх аҕа оҕолорунуун түсүүтэрин киллэрбиттэрэ эмиэ сонун.

Түмүктээхтэр диэбиппин: Түмэр, сибээстэһээр дьонноро Чурапчы сэлиэнньэтигэр олорор Михаил Дмитриевич Ефремов—Мэхээччэ уонна Вячеслав Никифорович Ноговицын буолаллар. Штабтарын начальнигынан Мэхээччэни аҕаллар. Бары олус тапталыыр, сөбүлүүр киһилэрэ. Түмүктээр Мария Трофимовна уонна Вячеслав Никифорович үтүмэннээх үлэни көрсүбүттэрин, олус үчүгэй суруйар дьоҕурдаахтарын бэлиэтиибин.

Дмитрий ЧЕЧЕБУТОВ.

ЭҔЭРДЭЛИИБИТ!

Таптыыр кыһыҥҥы ийэбитин, хос эбээбитин, Чурапчы улууһун Одьулуун нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕун, "Бочуот знага" уордьан кавалерын, уус бэтэрээнин ***Сима Васильевна КОЧЕТКОВАНЫ*** *80 сааскын туолбут өрөгөйдөөх үбүлүөйгүнэн сүһүөхтээх бэйэбит сүгүрүйэн туран иһигэр-истиэгиниик эҕэрдэлиибит!*

Күндү кийибит. Эн утуо сүбэҕинэн, амарах майгыгынан, истиҥ сылаас сыһыаҥҥынан оҕолоро уһуйатаах саҥаҕынан 3 оҕону төрөтөн, 9 сиэн оҕону бүөбэйдээн, 12 хос сиэн оҕону араҥачылыыр истиҥ-сылаас сыһыаҥҥынан иитэн-таҥыйан кэлиҥ.

Баҕарабыт эйиэхэ өссө даҕаны өр сылларга алгыстаах саҥаҕынан өйөбүл буола турарга, үйэ тухары биир сүбэнэн күүскүтүн холбоон олорбут эһээбитинээн Николай Алексеевичтыын өссө да өр сылларга сүүс сүүскүтүгэр өйөһөн, оҕолоргут, сиэннэргит үөрүүлэригэр үөрэтэнэн сүүс сааскытыгар диэри олорор-гутугар! Ыарыы ыалдьыспатын, тымныы тымнаа аастын.

Эҕэрдэни кытта Николай Алексеевич, оҕолоруҥ Антонина, Андрей, кийиитттэриҥ Марфа, Галя, күтүөттэриҥ, сиэннэриҥ, хос сиэннэриҥ.

***

Ытыктыыр аҕабытын, эһээбитин, хос эһээбитин, Хадаар нэһилиэгин кырдьаҕас олохтооҕун ***Петр Николаевич ТИТОВЫ*** *дьоһун сааскын туолар үбүлүөйдээх күнүгүнэн ис сүрэхтэн сүгүрүйэн туран эҕэрдэлиибит!*

Баҕарабыт таптыыр кийибитигэр кини иһигэр чэгиэн доруобуйаны, кырдьыкка, ыарыыга бэриммэт эдэрдии эрчими.

Эн биһиэхэ көмөҥ, сүбэҥ-аманҥ, өйөбүлүҥ иһин махтал сүрэх махталбытын этэбит уонна оҕолоруҥ, сиэннэриҥ сылаас сыһыаннарыгар үйэҕин өссө да сүһүөҕүҥ үрдүгэр сылдьан үөрэ-көтө дьоллоохтук олороргор.

Биһиги бары Эйигин таптыыбыт, ытыктыыбыт!

Эҕэрдэни кытта оҕолоруҥ, сиэннэриҥ, хос сиэннэриҥ.

МАХТАНАБЫТ

Улуустааҕы үөрэх салалтатын тэрээһининэн, Россиятааҕы учууталлар күннэригэр аналлаах киэҥ программалаах үөрүүлээх дьаһалга сылдьан үөрэн-көтөн, астынан, сүргэбит көтөҕүллэн дьиэбитигэр кэллибит. Дьэ, доҕоор, олбуорбутугар киирбиппит, саһаамммыт бэрт үчүгэйдик кыстаммыт, кыбыыбытыгар кэбиһиллээх от тиэллэн кэлбит, күүлэбитигэр биһиги аппытыгар ахсырыктаммыт сибиэһэй от кэлэн сытар эбит!

Маннык соһуччу түгэннэр биһиги учуутал буолбут аппытын, үөрүүбүтүн үрдэттилэр. Ис сүрэхтэн соһуйан долгуйан туран, И.Е. Федосеев-Доосо аатынан Дириҥнээҕи Агроскуола салалтатыгар, чуолаан, дириэктэр Д.И. Поповка, дириэктэри иитэр үлэҕэ солбуйааччы Татьяна Ивановнаҕа, оннук кылаас үөрэнээччилэригэр махталбытын тиэрдэбит. Үлэҕэ, үөрэххэ үрдүк ситиһиилэри, педколлективка айымнылаах, таһаарыылаах үлэни-хамнаһы баҕарабыт!

К.К. РОМАНОВ,
РСФСР үөрэҕириитин туйгуна, Учууталлар учууталлара бэлиэ хаһаайына, СӨ үөрэҕириитин үтүөлээх учуутала.

ТРЕБУЕТСЯ ПРЕДСТАВИТЕЛЬ В С. ЧУРАПЧА

в ООО МФО «Денежный поток» - 11 лет работы на рынке потребительских займов.

Требования: опыт работы от 3 лет, возраст от 25 лет, зарплата высокая.

Резюме на denpotok@mail.ru, факс в г. Якутске: 8-4112-325-333,
Телефон 8-9142-733-070

Здравоохранение

ПАМЯТКА ДЛЯ БЕРЕМЕННОЙ ЖЕНЩИНЫ!

«Вызвать бригаду скорой помощи!» - это первая мысль, которая возникает у нас, когда внезапно ухудшается самочувствие. Во время беременности причины для беспокойства возникают еще чаще. Что же может стать поводом для обращения в экстренную службу?

Вы должны знать и немедленно обратиться за медицинской помощью, если у Вас появятся хотя бы один из следующих признаков в третьем триместре беременности:

- кровянистые выделения из половых путей;
- обильные водянистые выделения из влагалища (излитие околоплодных вод);
- постоянная или резкая головная боль;
- ухудшение зрения или мелькание темных пятен перед глазами;
- повышение температуры тела до 38 С и более;
- сильная боль в животе;
- ослабление или отсутствие шевелений плода;
- схватки с интервалами 5-10 минут.

Признаки, при которых необходимо срочно обратиться за медицинской помощью в послеродовом периоде:

- кровянистые выделения обильные (приходится менять несколько прокладок за час), ярко-красного цвета или со сгустками;
- гнойные, с неприятным запахом выделения из половых путей;
- сильные боли внизу живота;
- повышение температуры тела до 38С и более;
- болезненность, появление отделяемого в области послеоперационного шва на передней брюшной стенке или в области промежности;
- нагрубание, болезненность, покраснение молочных желез.

Каждая женщина должна ответственно относиться к своей беременности, что позволит ей обрести радость материнства и рождение здорового ребенка!

Врач акушер-гинеколог А.Ю. ПОНОМАРЕВА.

Сурутуу - 2017

"ТУЙМААДА"
хаһыакка сурутуҥ, бириистэ сүүйүҥ!

"ТУЙМААДА" общественнай-политическай хаһыакка 2017 сыл бастакы аҥаарыгар элбэх супер-бириистээх сурутуу ыытыллар.

Бар дьон көҥүл хаһыатыгар тыа сирин уустук олоҕун, политика, экономика, быыбардар тустарынан кырдьыктаах суруйуулары ааҕыаххыт. Хаһыакка ону сэргэ "Олох костүүлэрэ", "Дьылҕа хаан", "Эйэ", "Баай байанай", "Ичи", "Таптал таабырына", "Арыс" о.д.а. бэрт сэргэх билиһиилэр салгыы бэчээттэниэхтэрэ. Суруйуулар ардыгар ирэллэһиэхтэрэ, сороҕор сөһүөхтэрэ.

Сурутуу сыаната Дьокуускайга уонна киин улуустарга – 1180 солк. 62 харчы, Бүлүү бөлөх уонна хотугу улуустарга – 1421 солк. 04 харчы. Алта ыйга толору суруйтарбыттар сүүйүүлээх сурутууга кытталлар. Ааҕааччылар испиһиэктэрин эбэспүүбүлүүөнтэҕэ почтаттан ылабыт, онон сурутуу квитанцияҕын ыыппаккыт.

Быйылгы сурутууга хаһааҥҥытааҕар да элбэх бириистэ олохтоотубут. Ол курдук ҮС СҮРҮН БИРИИС баар буолуоҕа. Бастакы супер-бириис – "Сингай" тырааҕтар! Иккис супер-бириис – 100 тыһ. солк. уу харчынан! Үһүс супер-бириис – 50 тыһ. солк. эмиэ уу харчынан! Ону сэргэ үс сыаналаах бириис баар буолуоҕа: улахан ж/к телевизор, холодильник, сыаналаах суотабай төлөпүөн. Маны сэргэ бэрт элбэх олус үчүгэй бириистэр баар буолуохтара.

Кэлэр сылга хаһыат улуустарга биирдиилээн атыылаҕара тохтуур, онон суруйтарааччытына эрэ "Туймааданы" ылар кыахтаныаххыт.

Кырдьыгы эрэ суруйар, олоҕу хайдах баарынан сырдатар, бар дьон сөбүлээн ааҕар хаһыатыгар көхтөөхтүк сурутуҥ. "Туймаадаҕа" сурутуоҥ – олоҕу дьиҥнээҕинэн көрүөҥ, бэйэҕэр эрэллээх буолуоҥ!

"ТУЙМААДА" редакцията.

ГИБДД извещает

"О ПРОВЕДЕНИИ 3-ГО ЭТАПА МЕРОПРИЯТИЯ "ВНИМАНИЕ,, ДЕТИ!"

В Республике Саха (Якутия) за 9 месяцев текущего года зарегистрировано 108 дорожно-транспортных происшествия с участием несовершеннолетних, в результате которых 6 детей погибли и 116 – получили травмы различной степени тяжести. По сравнению с аналогичным периодом прошлого года, число подобных дорожных происшествий снизилось на – 6,1%, количество раненых в ДТП детей снизилось на -5,7%, вместе с тем число погибших детей увеличилось с 4 до 6 (+50%). Уровень детского дорожно-транспортного травматизма составил 14,2% к общему количеству ДТП по республике.

В целях активизации работы по профилактике детского дорожно- транспортного травматизма и обеспечения безопасности несовершеннолетних в период осенних школьных каникул с 24 октября по7 ноября 2016 г. проводится 3-й этап профилактического мероприятия «Внимание дети!».

Отделение ГИБДД ОМВД России по Чурапчинскому району оповещает население о том, что в это период будут проводиться массовые проверки водителей транспортных средств по использованию детских удерживающих устройств при перевозке детей, предоставлению преимущества движения пешеходам, особенно - вблизи мест расположения детских учреждений и мест массового признания детей. Будут проводиться специальные рейдовые и иные мероприятия совместно с участковыми и сотрудниками подразделений ПДН ОМВД России по Чурапчинскому району по выявлению и пресечению случаев управления транспортными средствами несовершеннолетними, а также подворовые обходы и разъяснительная работа среди всего населения.

Инспектор по пропаганде БДД Антипина А.А.

Өлөксөөн корүдьүөстэрэ

АЛБАСТААҺЫН

Өлөксөөн табаарыһыгар Ыстапааҥҥа албастааһынын билиһиннэрэр:

– Ыалга үлэни бараргa хаһан да ыксаабат куолута. Чэ, холобур, миигин иҥэһэ өлөрсүүтүгэр ыҥыраллар. Үчүгэйдик ааҕан-суоттаан баран сүлэн, астаан бүтэрэн эрдэхтэринэ ыксаан аҕай, сүүрүү-хаамыы быһаастаан тиийэбин. Чугаһаан иһэн айдаан боҕону түһэрэбин, сөбүгүн: "Оо, бу эрэттэр хайыы-үйэ бүтэрэн эрэллэр эбит дуу...", – диибин, хайгыыбын. Сотору аһылык буспара биллэр буоллаҕа эбээт...

Кийиитэ сэҥээрэр:

– Кырдьык, бэрт албас эбит ээ...

Өлөксөөн үөрэр, эбии кэпсиир:

– Уолбар өссө биир ньымабын билиһиннэриим. Остолобуойга элбэх буолан аһыы киирдэххинэ, хайаан да табаарыһыҥ иннигэр тур. Тоҕо кыайарга аста ылан баран кассаҕа тиийэн аахтаран баран кэннигин хайыһан: "Бу киһи төлүөҕэ",– диэт, полнускун илдьэ остуол диэки ааһа тур.

ЭРЭЙДЭЭХ УТУЙУУ

Өлөксөөн уһуктубутун кэннэ, кэлиитэ сытар убайа икки илиитин өрө уунан баран утуйбута буолан хаалла. Онтон уһуктан тыыллааннаата:

– Оо, дьэ, икки илиибин уумуттунан утуйан хаалбыппын дии. Илинник утуйдахпына оҕуоруйа боҕону түһүүбүн.

Өлөксөөн сүрдээҕин сэҥээрдэ:

– Убаай, онтон мин илинник сатаан утуйуом дуо?

– Тыый, утуйумуна, ол эрээри мин эрэ ороммор эрэ табыллар, киһи олуу кэмпиэккин биэрэн баран бу оронно сытаар.

Өлөксөөн олуу кэмпиэтин оронноохxo биэрэн икки илиитин уунан баран утуйан көрдө даҕаны утуктаабат эрэ, саппылыйан түһэ турар.

Алексей СЛЕПЦОВ.

Кылаабынай редактор – А.А. ЗАХАРОВ.
Эппиэттиир сэкиритээр, суруйк отдела – А.Н. ЗАХАРОВА.
Экономика, тыа хаһаайыстыбатын отдела - А.М. СЛЕПЦОВ.
Корреспонденнар – О.В. ЖИРКОВА, С.А. ЖЕНДРИНСКЭЙ.
Таттачы – Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.
Бэчээттээччилэр – С.А. ПАВЛОВ, Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.

Тэрийэн таһаараччылар: СР Правительствота, Чурапчы улууһун "Саҥа олох" редакционнай-издательскай холбоһук автономнай учреждение. Российскай Федерация Роскомнадзор СР управлениетыгар 2012 с. кулун тутар 15 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ – ПИ №14-0238.

Саҥа олох

ААДЫРЫСПЫТ: 678670, Чурапчы сал., Карл Маркс уул., 26 "а". Телефоннарбыт: редактор – 41-332, отделлар – 41-265, 41-358. E-mail: sanaoloh@mail.ru, сайт: sanaoloh.ru

Бэчээккэ сакаас: № 116 (11283)
Кээмэйэ: 1 бэч. лиис
Тираж 1200.
Хаһыат сыаната: 10 солк.

Хаһыат бэчээккэ бэриллэр графига: 16 ч 00 м. Бэчээккэ бэрилиннэ: 16 ч 00 м. "Саҥа олох" редакционнай-издательскай холбоһукка 24.10.2016 с. офсетка бэчээттэннэ.
Аадырыһа: 678670, Чурапчы сал., Карл Маркс уул., 26 "а". Индекса: 54907. Хаһыат нэдиэлэҕэ уста, оптуоруннуукка, чаппиэргэ уонна субуотаҕа тахсар.

Автор суруйар матырыйаала редакция позициятын көрдөрбөт. Суруйааччылар чахчылар кырдьыктааҕыгар эппиэттииллэр түбэлтэтигэр эппиэттиэхтээхтэр.